

Till Försvarsdepartementet,
fo.rs.remissvar@regeringskansliet.se
Från Almega
David Wästberg
Datum 2025-05-13
Angående Plikten Kallar

Remissvar Plikten Kallar Fö2025/00151

Arbetsgivarorganisationen Almega lämnar härmed synpunkter på betänkande Plikten kallar! En modern personalförsörjning av det civila försvaret (SOU 2025:6). Almega och dess medlemsförbund är en organisation som har ca 10 000 medlemsföretag med drygt 500 000 anställda inom tjänstesektorn.

Almega är inte remissinstans, men väljer ändå att besvara denna remiss då tjänstesektorn utgör en avsevärd del av svensk ekonomi, tre av fyra i Sverige arbetar med tjänster och nio av tio nya jobb som skapats i Sverige det senaste decenniet har skapats inom tjänstesektorn. Företagen inom tjänstesektorn utgör en mycket viktig del i civilförsvaret.

Vi ser positivt på den ambitionshöjning som nu görs för att stärka personalförsörjningen inom det civila försvaret. Det är ett viktigt och nödvändigt steg i arbetet med att öka Sveriges motståndskraft och totalförsvarsförmåga. Det är av särskild vikt att företag ges möjlighet att bemanna sin krigsorganisation och kunna förvissa sig om att kunna behålla nödvändig personal för att kunna upprätthålla samhällsviktig verksamhet.

Almega menar att utredningens analys vad gäller konsekvenser för näringslivet tonar ned de potentiella effekterna, med hänvisning till att vissa förslag får begränsad påverkan i fredstid och att den direkta påverkan här och nu i första hand förväntas bli nya regeringsuppdrag till statliga myndigheter. Det är dock viktigt att förstå att för att ha en förmåga att snabbt ska kunna möta behovet i en situation utanför fredstid kräver detta förberedelse samt resurser även i fredstid. Indirekt kommer dock de fortsatta utredningar som dessa myndigheter gör sannolikt få betydande konsekvenser för näringslivet. Detta förstärker behovet att inkludera näringslivet i det fortsatta arbetet.

Bemanning av krigsorganisation

Som utredningen konstaterar förutsätter bemanningen av en krigsorganisation att de bemanningsansvariga har en tydlig förståelse för de uppgifter som verksamheten ska utföra vid höjd beredskap. Almega vill betona att denna tydlighet saknas idag, eftersom staten inte klargjort vad som förväntas och att erfarenheter från tidigare arbete med dessa frågor ofta ej längre finns kvar inom organisationerna. Som utredningen påpekar är begreppen "samhällsviktig verksamhet" och "totalförsvarsviktig verksamhet" otydligt definierade, vilket skapar osäkerhet för företag och försvårar en samordnad beredskapsplanering. Det förslag rörande samhällsviktig verksamhet som remitterats från MSB är väldigt brett definierat och täcker in mycket stora delar av företagandet inom tjänstesektorn. En tydligare och mer avgränsad definition är önskvärd.

Utredningen konstaterar att den grundläggande principen för personalförsörjningen av det civila försvaret bör som hittills vara att totalförsvarsviktig civil verksamhet så långt det är möjligt bör bemannas med befintliga arbetstagare och uppdragstagare vid höjd beredskap, vid behov med stöd av den allmänna tjänsteplikten. Utredningen föreslår en tydligare terminologi där det som benämns som krigsplacering med anställningsavtalet som grund ersätts med begreppet beredskapsregistrering. Utredningen föreslår att totalförsvarspliktiga i krigsorganisationen som har ingått avtal om tjänstgöring vid höjd beredskap, dvs. de som tillförs krigsorganisationen utifrån ska beredskapsregistreras, medan ordinarie personal som är placerad i krigsorganisationen inte bör beredskapsregistreras.

Almega vill betona att disponibilitetskontroller och beredskapsregistrering genom Plikt- och prövningsverket hittills har utgjort ett av få konkreta verktyg för företagens personalplanering. Om detta verktyg tas bort och ersätts av ett underförstått krav på att företagen själva ska upprätthålla en bemannad krigsorganisation, saknas möjligheten för företagen att kunna säkerställa att befintliga arbetstagare inte är i anspråkstagna på annat ställe. Det finns då heller inte något som hindrar andra aktörer inom totalförsvaret att ta arbetstagare i anspråk för annan tjänstgöring.

Almega avstyrker utredningens förslag om att Beredskapsregistrering bör göras bara i fråga om totalförsvarspliktiga i krigsorganisationen som har ingått avtal om tjänstgöring vid höjd beredskap, då förslaget innebär att anställda eller uppdragstagare som med stöd av den allmänna tjänsteplikten ska kvarstanna på sin ordinarie arbetsplats inte längre skulle kunna beredskapsregistreras. Detta förslag, bedöms allvarligt försvåra planeringen och säkerställandet av skyddet för totalförsvarsviktig verksamhet.

Utredningen anser att enskilda verksamheter, såsom företag, inte själva ska avgöra om de bedriver totalförsvarsviktig verksamhet. För att utses som bemanningsansvarig bör det i stället krävas att företaget/organisationen, genom författning eller överenskommelse med det allmänna, är skyldig att ha en planerad bemannad krigsorganisation. Utredningen hänvisar specifikt till att myndigheter, med stöd av lagen (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare,

arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsvarsplaneringen, kan ålägga ett företag att ha en planerad krigsorganisation.

Almega anser att en välfungerande identifiering av totalförsvars- och samhällsviktig verksamhet är en förutsättning för att kunna utse bemanningsansvariga organisationer. Som utredningen själv påpekar, saknas en fungerande process för identifiering i dagsläget. Olika begrepp som "samhällsviktig verksamhet", "totalförsvarsviktig verksamhet" och "totalförsvarsviktig civil verksamhet" används, med varierande avgränsningar och innebörd. Utredningen konstaterar även att myndigheterna upplever att de har olika mandat att peka ut denna verksamhet och arbetar på olika sätt.

När det gäller underleverantörsled till de företag som utpekas som totalförsvarsviktiga konstaterar utredningen att det finns oklarheter kring de legala möjligheterna för ansvariga myndigheter att ställa krav på bemannade krigsorganisationer för underleverantörer till bemanningsansvariga privata utförare (dvs företag) av totalförsvarsviktig verksamhet. Almega understryker att detta måste klargöras.

Utökad civilplikt

Almega instämmer i utredningens förslag att civilplikt är nödvändig för att tillgodose behovet av personalförstärkningar inom det civila försvaret, särskilt inom bevakningsverksamhet.

Med hänsyn till behovet av ett nationellt perspektiv föreslår Almega att uppdraget att utreda förutsättningarna för implementeringen av civilplikt bör ges Polismyndigheten i samarbete med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), snarare än till Polismyndigheten i samarbete med länsstyrelserna såsom utredningen föreslår.

Almega vill även understryka vikten av att privata utförare involveras tidigt i processen kring civilplikt inom hälso- och sjukvårdsvård samt inom de delar av socialtjänstområdet som innefattar äldreomsorg och funktionshinderområdet. Det finns goda skäl att se hur personal/medarbetare kan bistå i sina ordinarie verksamheter – men ibland med andra uppdrag, inom vården genom att man flyttar patienter och inte personal. Många privata utförare inom vård, omsorg och funktionshinderområdet utför också sådan verksamhet som behöver fortgå under krislägen till vilka patienter och brukare kan flyttas.

Rätt person på rätt plats för störst nytta för totalförsvaret

Almega vill betona att en individ kan göra större nytta för totalförsvaret i ett företag än som krigsplacerad enligt värn- eller civilplikt. Därför anser vi att det finns utmaningar med att utredningen slår fast att värn- och civilplikt går före den allmänna tjänsteplikten. Utredningen beskriver hur samråd ska genomföras, men vi uppfattar att detta främst avser frivilligavtal och inte värn- och civilplikt kontra allmän tjänsteplikt.

Förbud mot uthyrning av arbetskraft

Almega delar utredningens syn i att ett förbud mot uthyrning av arbetskraft skulle vara olämpligt.